

Муниципальное бюджетное образовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа №18 имени первого министра просвещения
Тувинской Народной Республики Лопсана-Кендена Ооржака Мижит - Доржуевича

«РАССМОТРЕНО»
на заседании ШМО

 /Салчак А.И./

протокол № 1
от «27.08.2024 года.

«СОГЛАСОВАНО»

Зам. директора по УВР

 /Кызыл-оол С.М./
от «30» августа 2024 года.

«УТВЕРЖДЕНО»

Директором МБОУ СОШ №18

 Иргит А.Ю.

Приказ № 598.2 - од
от «30» августа 2024 года.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

внеурочной деятельности

«Друзья книги (Номнун оннуктери)»

для обучающихся 3-их классов

Кызыл-2024-2025 уч. год

Ажылчын программа

«Номнун өңнуктери»

3 класс

3-кү класстың «Литературлуг номчулга» (Автору: Л.С.Кара-оол) эртеминге тургускан ажылчын программаны Россия Федерациязының «Россияның Школазы» деп өөредилге-методиктиг бөлүккө, Тыва Республиканың ниити өөредилгезинин эге школага 1- 4 класстарга номчулга талазы-биле программазынга база 2023-2024 өөредилге чылынын Хондергей ортумак ниити билиг школазынын өөредилге планынга даянып тургускан. Бо ажылчын программа эге школаның Федералдыг күрүне стандарттарының сорулгаларын чедип алырынче угланган.

«Номнун өңнуктери» чылда 34 шак көрдүнүп турар, неделяда 1 шакка санаттынган. Класстан дашкаар номчулганы 1 улдунда-ла 1 шак кылдыр киирген.

«Номнун өңнуктери» деп класстан дашкаар кичээлдин ниити тайылбыры Номчулга кичээлдери дээрге эге школада өөренип турар кол эртемнерниң бирээзи деп санаттынып турар. Ол уругларның шын медреселдиг номчулгазын болгаш сөзүглел-биле ажылдап билирин, уран-чечен номчулгага сонуггалын оттуруп, уругнун ниити сайзыралынче, эстетиктиг болгаш мөзү-шынар кижизидилгезинче кичээнгейни угландырып турар.

«Номнун өңнуктери» деп класстан дашкаар кичээлдерни чедишкинниг өөренип алып болза, ол эге школаның өске-даа эртемнеринин түңнелдерин хандырат. Эге школага чечен чогаал номчулгазының программасы уругларның аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадырынче кол кичээнгейни угландырып турар. Оң иштинде бир онзагай черни өөреникчилерниң шын чугаалап өөредиринин кол хевири (аргазы) - номчулганың чаңчылдарын хевирлээри болгаш ону сайзырадырынче угланган ажылдарны чорудары ээлеп турар.

Бердинген курс дараазында **сорулгаларны** чедип алырынче угланган:

- ыткыр (дыңналдыр) номчуурунун хевиринден эгелээш, ханы, медреселдиг иштинде номчуурун, литературлуг шын адаашкын езугаар болгаш рольдар аайы-биле аянынг номчууру;
- номчаан чогаалының уткаын сайгарып, ында кол чүүлдү илередип, оон чогуур түңнелдер кылыры, номчаан сөзүглелдерин кезектерге чарып, оларга тус-тузунда ат тыварынга, абзац дузазы-биле план тургузарынга, номчаан чүүлүнүн уткаын делгеренгей (долу) азы допчу кылдыр чугаалап өөрениринге чаңчыктырат;
- уругларны бичиизинден эгелеп коллективтиг езуга, бот-боттарынга негелделиг, шынчы, ак сеткилдиг, быжыг туруштуг, эрес-дидим болурунга, мөзүлүг аажы-чаңга, күш-ажылга кижизидер;
- уругларның ном-биле ажылдап, оон билиг тыварынга номну үргүлчү номчуурунга негелделиг, чечен чогаалга сундулуг, уран сөстүн тургузукчулары – чогаалчыларның чогаадыкчы ажыл-херектеринге сонуггалдыг болурун чедип алып; - хемчээл, утка, тематика, жанр талазы-биле аңгы-аңгы чогаалдарны ханы, шын билиндирер;

- уругларның чугаазын сайзырадыр болгаш оларга чугаалап, номчуп, дыңнап билириниң база сөзүглелдерниң аңгы-аңгы хевирлерин сайгарып шыдаптарының чаңчылдарын шингээттирер;
 - уругларның өөрөнгөн чогаалдарының утказын, ооң маадырларының хөделиишкиннерин, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, аңаа хамаарыштыр чогуур үнелелди берип, боттарының сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарының, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алырынга аргаларын сайзырадыр;
 - чечен чогаалдың уран чурумалдыг дылын, овор-хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир кылдыр уругларны өөредир; оларны боданыр аргаларын болгаш чогаадыкчы бодалын сайзырадыр;
 - шүлүк чогаалын кичээнгейлиг дыңнап билириниң аргаларын сайзыратпышаан, ооң уран сөзүн чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырының дуржулгазын мөөңнөп, аңаа уран чечен хөөннүг болгаш сонuurгалдыг болурун кижизидер;
 - долгандыр турар хүрээлел болгаш бойдус дугайында уругларның боттут бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медресеп билириниң дуржулгазын байыдар;
- . Хар –назынынга дүгжүп турар уран-чечен чогаалдар-биле таныжылганың мөзү-бүдүш болгаш эстетиктиг ужур-утказы уругларның миниишкиннеринге, угаан-медреселинге болгаш номчукчунуң тура-соруунга салдарлыг, национал болгаш бүгү кижиге төрөлгөтөнниң үнелиг чүүлдеринге тааржыр хууда шынарларның хевирлеттинеринге дузалаар. . Оон аңгыда чижек программада чаа федералдыг күрүне стандарттарының негелделерин езугаар уругларның номчулгага хамаарышкан билииниң деңгээлдери, номчулга кичээлериниң сорулгалары, өөредириниң чамдык аргалары, планнаттыг түңгөлдери кирген.
- 3- кү классты доозуп тура номчулга программанын шингээдип алганының планнаттыг түңгөлдери

Личностуг (личностные результаты)

Өөреникчилер чүнү билир ужурлугул:

- өөредилгениң чедишкинниг болурунун чылдагаанын тып билири;
- бодунун ажылын туңнеп, үнелеп билири;
- бодунун төрөөн чуртунга болгаш чонунга, ооң амыдырал-чуртталгазының хамаарылгазын шингээдип алыры;
- өске чоннарның ниити мөзү-шынарының, моральдыг нормаларының талаларын билип алыры;
- бодунун-даа, өске чоннун кижилериниң кылган эки, багай талаларының уг- шиин тып билири;
- моральдыг нормаларга болгаш этиктиг негелделерге дүүштүр аажы- чаңын таарыштылары;
- өске кижилерниң сагыш-сеткилин, ишти-хөңүн билири болгаш олар-биле кады сагышчоваары;

- уран-чечен культура-биле таныжып тура эстетиктиг омур –хевирлерниң кижизиттинери;
- өөрөдигеже, эртем-билигге чүткүлдүү;

Предметтиг (предметные результаты)

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- утка болгаш дыл-домааның талазы-биле чедингир сөзүглелди пауза, интонация болгаш номчулганың темпизин барымдаалап шын, медреселдиг, аянның номчууру;
- таныш эвес сөзүглелди номчуурунун дүргени 1 минутада 65 – 70 хире сөс;
- чогаалдың адынга болгаш аңаа чурал чуроктарга даянып алгаш, чогаалдың кол утказын тодарадып билири;
- чогаалдың темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (үзүндүлери, абзацтарны) дыңналдыр номчууру, доктаадып алыры;
- сөзүглелдин кезектерин чогаалда болуушкуннарның дес-дараалашкаан болгаш утка талазы-биле харылзааларын тодарадып билири;
- улуг эвес сөзүглелди аңгы-аңгы кезектерге чарып, кезек бүрүзүнге ат (эге) чогаадыры; башкының дузасы-биле сөзүглелдин планын тургузары база сөзүглелге болгаш оң кезектеринге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири;
- номчаан чүүлүнүн утказын делгередир болгаш кысказы-биле допчулап чугаалаары;
- уруглар библиотекасында бар номнар-биле, алфавиттиг каталог аайы-биле номнарны тып билири;

Чогаадыкчы ажылдар:

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- диалогту аянның рольдап номчууру;
- план езугаар сөзүглелди тургузуп билири;
- хайгааралдың туннелинде бижимел чугааның хевирлерин (тодарадып бижиир, угаапбодаар), болган болуушкуннуң чылдагаанын тодарадып тургаш, чугааларны тургузуп билири;
- бердинген тема езугаар чогаадыгларны, номчаан номунга, көргөн кинозунга, теледамчыдылгага, сөзүглелдерниң үзүндүлеринге үнелээшкinnerни бижип билири;
- номчаан чугаазынга шиижиткен көргүзүглерге киржири, шээжи-биле доктаадып алган шүлүктөрүн, чогаалдың үзүндүлерин аянның номчуп билири;
- бердинген чуроктар езугаар чогаадыгларны тургузуп чогаадып билири.

Метапредметтиг (метапредметные результаты)

Регулятивтиг (Регулятивные)

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- бодунун кылыр ужурлуг ажылын планал болгаш салып алган сорулгалары-биле оларны

дүүштүрүп билири;

- чаа өөрөнгөн уран – чечен чугаада башкының айтып кааны езугаар чүнү кылырын сагыыры;
- өөредиглиг кылдыныгларны аас болгаш бижимел хевирге кылып билири;
- болуушкун төнчүзүндө , ооң түңнелдерин анализтеп болгаш демдээн салган соонда эдилгелерни кылып билири;

Билип алыышкын (Познавательные)

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- херек билиглерни словарьларны ажыглап тургаш тып билири;
- чогаалдарны болгаш ооң кол маадырларын деңнеп болгаш үнелел барымдаазын езугаар аңгылап билири;
- чогаалдың кол маадырларының сөстери, сагыш- сеткили, кылып турар чүүлдерин, аразында харылзааларын шингээдип алыры.

Коммуникативтиг (Коммуникативные)

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- бөлүкке ажылдап өөренири; бодунуң бодалындан аңгыда эжиниң үзел-бодалын база дыңнап үнелеп билири;
- түннел үндүрерде бодунуң бодалын тайылбырлап билири болгаш эшөөоруннун үзелбодалы- биле деңнештирип билири;
- эжинге херек медээни шын тода дамчыдып билири;
- демниг ажыл үезинде эжинге дузаны чедирери, бот-боттарын хынажып билири;
- диалог чугааны чорудуп билири;
- салдыган сорулгаларны чедип алырда чугааны шын тургузуп билири;

Планнынган түңнел:

- аңгы-аңгы сөзүглелдерни ыткыр дыңзыг аянныг номчулга, иштинде номчулга болгаш дыңнап турар уеде уткаларын шын медреселдиг билип алыры; оларның онзагай шынарларын (уран-чечен, эртем-популярлыг, тайылбырның), сөзүглелдерниң кол уткаларын болгаш кол маадырларын; утка аайы-биле айтырыгларга харыылап билири; болуушкуннарның чурумун тодарадып билири; номчаан азы дыңнаан өөредиглиг, эртемпопулярлыг болгаш уран-чечен сөзүглелдерге айтырыгларны салып билири.

«Номнуң өңнуктери» деп класстан дашкаар кичээлдин 3-ку

календарь-тематиктиг планы

№	Кичээлдин темалары	Шагы	Эрттирер хуну	
			план	факты

1	С.Сурун-оол «Аккырмаа биле 2»	1 ш		
2	В.Шаравии «Багай чувеге чанчыктырбас»	1 ш		
3	В.Шаравии «Торээн дылынга ынак болуру»	1 ш		
4	А.Ховалыг «Ай-кыс биле Алдын-Мерген»	1 ш		
5	И.Бадра «Бурулер»	1 ш		
6	И.Бадра «Талчыгаш»	1 ш		
7	И.Бадра «Чараа чечен»	1 ш		
8	С.Сурун-оол «Чачамайлаар»	1 ш		
9	Е.Танова «Кым куштугул?»	1 ш		
10	С.Сурун-оол «Чурекпен»	1 ш		
11	Е.Танова «Чеченмаанын аян-чоруу»	1 ш		
12	Э.Кечил-оол «Ава созун дыннаваска»	1 ш		
13	М.Кенин-Лопсан «Баштайгы дузам»	1 ш		
14	Е.Танова «Ийи 2»	1 ш		
15	Э. Кечил-оол «Ундур имнедипкен»	1 ш		
16	Улегер домактар, тывызыктар	1 ш		
17	Когудуглер, оюн удээн чугаалар	1 ш		
18	Тоолчургу болгаш тоогу чугаалар	1 ш		
19	Х.Ойдан-оол «Бичии оннуктеривис»	1 ш		
20	С.Сурун-оол «Ак мойнак»	1 ш		
21	Т.Кызыл-оол «Отка орттенмес хеп»	1 ш		
22	Тыва улустун тоолу «Алдан ала чылгылыг Алаадай-Мерген»	1 ш		
23	А.Толстой «Кыштаглаашкын»	1 ш		
24	Югослав улустун тоолу «Кырган ирейнин школага чорааны»	1 ш		
25	Т.Кызыл-оол «Диин биле межерген»	1 ш		
26	А.Толстой «Адыг биле ыт» (орус улустун тоолу)	1 ш		
27	Ненец улустун тоолу «Хек»	1 ш		
28	Туркмен улустун тоолу «Эртинелиг даг»	1 ш		
29	М.Эргеп «»Одагга!	1 ш		
30	А.Толстой «Арзылан, шортан болгаш кижиги»	1 ш		
31	И.Бадра «Аштырган арзылан»	1 ш		
32	М.Кенин-Лопсан «Мойнунда демир-хууннунг бору»	1 ш		
33	Б.Полевой «Лейтенант Маресьев»	1 ш		

34	Чыл иштинде ооренгенин катаптаары. Моорей «Кым хойну номчааныл?»	1 ш		
----	--	-----	--	--

Ажылчын программаны тургузарда дараазында литератураны ажыглаан:

- 1- 4 класстарга тыва дыл болгаш номчулга программазы. (Тываның ном үндүрер чери, Кызыл -2000).
- 3-кү класстың Л.С. Кара-оолдун «Литературлуг номчулга» ному (Тываның ном үндүрер чери, 2016)
- Н. С. Конгар. Класстан дашкаар номчулга ному (Тываның ном үндүрер чери, 2005)
- Э. Д. Ондар Методиктиг сүмелер. Эге школаның 3-кү клазының «Төрээн чугаа» ному –

биле ажылдаар башкыларга дузаламчы- Кызыл: Тываның ном үндүрер чери, 2003.